

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
РОЗДІЛ 1. ЕКЗИСТЕНЦІЯ ПРОГНОЗУВАННЯ ЯК ПРЕДМЕТ ВІЙСЬКОВОЇ ФУТУРОЛОГІЇ	7
1.1. Екзистенційні витoki інституційної інфраструктури у військовій футурології як обрiїв майбутнього: дух, душа, тіло	7
1.1.1. Важливість Великої Французької революції у військовій футурології	11
1.1.2. Екзистенційні особливості імперії Наполеона на футурологічному тлі ідеологічних супротивників	20
1.2. Класифікаційний характер щодо технологічної сингулярності у футурологічній системі: потреби, інтереси, еволюція	21
1.3. Критеріальна система квантового радіоелектронного обладнання та математичого моделювання щодо літальних апаратів у військовій футурології: критерії, час, простір	25
1.3.1. Імітаційне моделювання радіоелектронного обладнання на основі нейромережевих алгоритмів	25
1.3.2. Математично-статистичні особливості критеріального класу напівмарковських моделей	36
<i>Контрольні питання до Розділу 1</i>	61
<i>Теми для рефератів до Розділу 1</i>	61
<i>Список використаних джерел до Розділу 1</i>	62
РОЗДІЛ 2. ФУТУРОЛОГІЧНІ ІДЕЇ В КОНСТРУКТИВНІЙ ОСНОВІ ПРЕВЕНТИВНИХ ЗАХОДІВ	66
2.1. Методологічний аналіз цифровізації права щодо футурологічних ідей	66
2.1.1. Особливості Цифрового Кодексу України	67

2.2. Нові рейтингові галузі стратегічного знання у військовій футурології	86
2.2.1. Стратегія інноваційного розвитку у військовій футурології	87
2.2.2. Специфіка вебметричного рейтингу	109
2.2.3. Глобальна стратегія ранжування науковців у галузі права та юридичних досліджень	117
2.3. Економічні прогнози щодо утворення штучного інтелекту на сучасних крипторинках праці	119
2.4. Зміна світоустройної структури експорту як ринкових сховищ для інноваційного прориву	122
<i>Контрольні питання до Розділу 2</i>	124
<i>Теми для рефератів до Розділу 2</i>	125
<i>Список використаних джерел до Розділу 2</i>	126

РОЗДІЛ 3. КРИПТОТЕХНОЛОГІЧНА СИНГУЛЯРНІСТЬ ЯК ПЕРСПЕКТИВА КОДИФІКОВАНО-ЦИФРОВОГО БЕЗСМЕРТЯ У ВІЙСЬКОВІЙ ФУТУРОЛОГІЇ

3.1. Алгоритм Шора у квантовому форматі кодифіковано-цифрового безсмертя	127
3.2. Роль чипізації у військовій футурології	135
3.3. Психосомнологія війни як еволюційний лейтмотив у військовій футурології	145
3.4. Футурологічні наміри таємничих ідей у суспільній риторичі: кодери релігійного міфу та спекулятивних маніпуляцій; декодери нормотворчого мистецтва та наукової істини	146
<i>Контрольні питання до Розділу 3</i>	153
<i>Теми для рефератів до Розділу 3</i>	154
<i>Список використаних джерел до Розділу 3</i>	155

ПЕРЕДМОВА

Шляхетна творчо думаюча Людина так природно влаштована, що має гідно жити майбутнім, ні в якому разі не забуваючи своє минуле. Адже доля одного із авторів нового навчально-наукового посібнику «Військова футурологія» **вимолила** світ суцільних речей із середини 70-х років ХХ століття, коли питомої ваги набувала «холодна війна» між тодішнім СРСР та США, зокрема у військовій галузі ракетно-космічного озброєння. Таку війну можна назвати латентною (прихованою) третьою світовою війною, яка сьогодні, зокрема на території України, має повномасштабну фазу озброєного вторгнення з боку російського агресора.

Автор іще з самого раннього дитинства клеїв із паперу модельні конструкції ракет та літаків. На соціальному рівні мріяв стати військовим пілотом – і здійснив омріяну мрію... Тому, вирвавшись з тенетних лабіринтів (поліських лісових хащів) хуторянського села Лісна Колона, що на Житомирщині, автор у 1975 році вступив до Вінницького технікуму електронних приладів. (На то й час мешканці села, в якому проживав до 15 років автор, такого хлопчину прозвали «доярком», бо вмів доїти корови на кологоспній фермі). Автор здав на «відмінно» два вступних улюблених іспитів: з математики (усно) та української мови (письмово, диктант). Без присутності батьків, без державного прихистку, правда, із шматком батьківського хліба та салом, перебував («бомжував») під час випробувальних іспитів на Вінницькому автовокзалі, бо технікумський гуртожиток абітурієнтам по не зрозумілим причинам не надавався. Адже на той час батьки були вже в літах, що за «голі трудодні власним «горбом» заробляли на хліб суцільний. Вони були вихідцями із простих бідних сімей та учасниками Другої Світової війни. Такі батьки постійно були прив'язані до фізично важкого колгоспного господарства як і сотні, тисячі таких бідних трударів-працелюбів, що значились по селам тодішньої радянської України...

Таким чином, природно за власним шляхетним духом автор довів життєвому світові на практиці належне підтвердження щодо вручення йому освітнього Похвального Листа на базі тодішніх восьми класів. Проте, за наявності, в конкретних випадках такі абітурієнти із числа осіб, що мали Похвальний лист на базі восьми класів, мали право бути зараховані у спеціально-середні навчальні заклади без екзаменів, а саме: лише за співбесідою) Однак, – сталося так як сталося, про що автор ніколи не жаліє...

Також варто означити, що з огляду на широкий простір емпіричних спостережень в автобіографічних спогадах минулого, військова футурологія набуває конструювання якісно нового змісту саме міжгалузевим дискурсом, оскільки зберігає воедино різноманітні факти (окремі сюжети, події, фрагменти тощо), що аналітично здійснює всебічну оцінку тенденцій майбутнього у розвитку цивілізацій. Адже, на думку авторів, будь-яка війна еволюціонує. Тому, постає серйозне питання: що нас всіх чекає надалі? Які прогнози? А відповідь проста – все залежить від нас самих: від свого самобутнього розвитку, самовідповідальності, самодисципліни, самопорядності, самопрофесіоналізму тощо.

Бо кожна прикладна фундаментальна наука (природна, спеціально-правова медична, техніко-технологічна тощо) виникає у колі ще донаукових уподобань, що полягають у: здійсненні мрії, неосяжно канонічній уяві випадкових функцій математичної статистики, шляхетних образах мислення. Все це починається із пелюшок та від материнської колискової, а також із мурдих вуст батька, оскільки яскраві події дитинства тривають протягом усього життя. Тому, не випадково автори передають переважно аналітичний опис власних спостережень, виходячи із екзистенційних надбань. Ось чому саме на тлі війни автори значною мірою заглиблюються в професійну проблематику сучасної кіберцивілізації, що видається нам все більш очевидним.

Від авторів

РОЗДІЛ 1.

ЕКЗИСТЕНЦІЯ ПРОГНОЗУВАННЯ ЯК ПРЕДМЕТ ВІЙСЬКОВОЇ ФУТУРОЛОГІЇ

1.1. Екзистенційні витoki інституційної інфраструктури у військовій футурології як обрїїв майбутнього: дух, душа, тіло

Сучасні політико-ідеологічні експерименти можна спостерігати у часовому просторі практично повсюдно, що спираються на певний історичний досвід. Це ті антропологічні, світоглядні, соціально-філософські, правові, сцієнтистські, естетичні підстави духовного капіталу, що всебічно окреслюють ментально-кров'яні обрїї майбутнього. Адже сучасна постнаука стрімко звільняється від кайданів застарілого балансу вікових релігійно-моральних обмежень та корпоративно-традиційних норм, стаючи вирішеним фактором повсюдної трансформації класичної системи державного управління. При цьому, потенціал необхідно життєвих відкриттів XIX-XX століть парадоксальним чином ідеологічно інтерпретується, а потім цілесрямовується виключно на модернізацію системи управління. Оскільки переселити всю багатоманітність предметно-духовної дійсності в прокрустове ложе людської свідомості без змістовних втрат та інтерпретаційного фальшування неможливо.

Тому, варто відійти від контрпродуктивної практики бути заручником догматичного схематизму, а натомість привести структурування форм індивідуальної свідомості у відповідність до багатоманітності об'єктивної дійсності як важливого детермінованого фактора.

З огляду на виразні аргументаційні ознаки інституційної інфраструктури у військовій футурології набула доцільність

ієрархізації масиву форм суспільної свідомості за щаблями соціальної значимості. Безсумнівно, зауважена ієрархізація має бути не догматичною в своїй постулативності, а динамічною, що цілком відповідає життєвій дійсності. Не викликає сумнівів, що всі історичні події володіють об'єктивним смислом саме за природним духом як субстанційною першоосновою суцільних речей. Бо ще одна очевидність зводиться до необхідності вибору з-поміж значної кількості різноманітних історичних коцепцій щодо оптимального процесу життєвих діянь. *Адже кожна подія функціонує в певному смисловому діапазоні природного духу, тому і потребує екзистенційної інтерпретації як душевної енциклопедії емоційно-чуттєвих страждань та уболівань.* Ця обставина вносить деякий релятивізм саме в екзистенційне окреслення щодо викладення процесуальності подій та тенденцій. Виходячи із таких екзистенційних міркувань, з одного боку, історія існує об'єктивно, а з іншого боку, чим ґрунтовніше дослідник (мислитель, вчений, експерт) вивчає історію, тим більше така історія як константація фактів залежить від його світогляду, неухильно втрачаючи життєво необхідну об'єктивність у результаті розпорошення на безліч суб'єктивних історичних інтерпретацій.

У екзистенційних витоках інституційної інфраструктури варто виокремити два типи концепцій обґрунтування історичного смислу. Перший тип є узагальненням емпіричних підходів, що можна звести до такої схеми, в якій існують об'єктивні події, як факти духовного життя суспільства, що коштовно має інвестиційно-інноваційну здатність матеріалізуватись. При цьому, справжній дослідник споглядально окреслює такі події, виявляє деякі природні закономірності, системно аналізує які, впорядковує своє креативне творіння, відмежовує важливі події від випадкових і в такий спосіб генеративно-цілісно подає (інформує, ініціює, домінує тощо) історичну концепцію. На наш погляд, недоліком цього споглядального підходу у екзистенційних витоках інституційної інфраструктури є свобода довільності виявлення закономірностей, оскільки безперервний потік історичних подій можна впорядкувати за багатьма принципами та методологічними підходами.

Другий тип історичних концепцій, на наш погляд, є логічно раціональним, що виразно та аргументаційно переконливо засвідчує історичні події та генерує концептуальну єдність такого історичного становлення. Адже події минулого аж ніяк не монологічні, оскільки нічого не стверджують, крім волі суб'єктів історичного процесу, і нічого не задають, а лише беруть діалогічну співучасть в історичній свідомості творчих людей. Таке розуміння смислу як духу історичних подій, з одного боку, припускає множинність їх інтерпретацій, а з іншого, – дозволяє зберегти об'єктивний характер тлумачення. Для наглядності варто виокремити смислові горизонталі та вертикалі історичної події. Майже в кожній історичній події можна з'ясувати: сенс участі в ній конкретно-історично суб'єкта; смисл участі в ній різних суб'єктів; її місце в аксіологічній системі координат різних людей і народів; значення як складової у царюванні духу природних закономірностей.

Адже об'єктивне значення історичної події розкривається для конкретної людини не саме по собі, а через динаміку смислу участі цієї людини в події, у ставленні до неї. Іншими словами, конкретна людина переусвідомлює смисл завжди через себе, через смисл власної участі в історичній процесуальності. Зазначена обставина балансує вестибулярний апарат як сенсорно гравітаційну систему нейромозку людини щодо руху такого тіла в часі та просторі. Саме у такому, збалансованому власним нейромозком, тілі людини є той біосоціогенний центр і самодостатність, що стратегічно складають матричну фундаментальну сукупність, в якій кожен елемент знаходить своє коректне пояснення здебільшого в контексті генеративної цілісності. Самп таке тіло є носієм матеріалізації креативно творчих ідей, концепцій, стратегій, вчень тощо.

Згідно з ідеєю прогресу, жодна епоха не має смислу сама по собі, оскільки слугує лише передумовою і прологом для іншої епохи. Однак, інша епоха також не має семантичної самодостатності, що виконує функцію «добрива» для наступної епохи – і так до безконечності. В результаті жодна епоха не має смислового суверенітету, а виявлення смислу щоразу

відсувається на невизначений час. У цьому стратегічному змісті технологічна перевага, як спосіб здійснення гуманізму, має бути неотмінне самозбереження та розвиток правової держави, оскільки істинність такої **стратегії** проблематична *без самостійного самовиробництва інфраструктурної сфери воєнно-оборонного характеру*, закладаючи робочі місця, а не бути «жебраєм-прошальником грошей» у наших західноєвропейських партнерів. Ось яка має бути стратегія протидії організованій злочинності та корупції в Україні, що є надто актуальною в умовах воєнного стану.

Крім того, історичне пізнання передбачає сприйняття історичних фактів у межах певного інтерпретаційного алгоритму, який історична концепція визначає і детермінує в процедурних деталях. Іншими словами, якщо факти суперечать історичній концепції, то вони вилучаються з процесу історичного пізнання і тлумачення. Відтак, виникає очевидна потреба формування дієвих суспільних чинників, які виконували б функцію своєрідного амортизатора на випадок перегинів, пов'язаних із недоліками практичного втілення ідейно-телеологічних зокрема.

Блаженний Августин зазначав: «Є три типи часу: сучасне минулого, сучасне сучасного і сучасне майбутнього. Ці три типи часу вкорінені в нашій душі і ніде в іншому місці їх немає: сучасне минулого – це пам'ять; сучасне сучасного – безпосередній світогляд; сучасне майбутнього – очікування». Показово інтерпретуючи фрази Блаженного Августина, на наш погляд, варто зауважити, що в усіх трьох модусах часовий параметр розуміється як інтенційна функція сучасності, як форма трансцендентного споглядання.

Саме така **мета** надає їй футурології як глобально-економічного індексу свободи видимості прихованого та демонстративно «ненасильницького» контролю за соціальною системою, що незмінно тяжіє виключно до тотально виражених форм. Адже у цьому контексті сучасні нові візуальні і цифрові можливості остаточно перетворюють систему державного управління на небачений раніше інструмент тотального впливу і регулювання будь-яких процесів, пов'язаних із біологічними,

правовими та духовними сценаріями керування існуванням людини, соціальних груп і суспільства.

На жаль, будь-яка війна еволюціонує, що негайно потребує фундаментальних знань, зокрема в науковій сфері комп'ютерної інженерії, що є матричною моделлю цифрової криптографії програмування. Тому, професійний «хліб» штатних і позаштатних політтехнологів (блогерів) як рефлексії широкого кола гуманітаріїв не надає всебічно переконливої повноти щодо об'єктивної оцінки знань у системі превентивних заходів майбутнього. Бо саме дискретна математика війни на підставі критеріальних кодерів та декодерів фундаментально демонструє нові обрії майбутнього.

Крім того, неподільний зв'язок науки і цифрових технологій футурологічно робить можливим існування ефективних способів управління, згенерованих штучним інтелектом. Тому, вкрай необхідно розрізняти віртуальне, дійсне та реальне.

1.1.1. Важливість Великої Французької революції у військовій футурології

Воєнна історія держави і права Франції багата на різноманітні події, інститути, державно-правові документи. Монархії і республіки, демократичні режими і диктатури в барвистій своїй різноманітності змінювали одна одну понад два останніх століття. Сучасна Конституція Франції, прийнята майже півстоліття тому, стала дванадцятю писаною конституцією країни. За відносно короткий період часу від Великої французької буржуазної революції країна мала кілька тимчасових урядів і різних політичних режимів. Післяреволюційна Франція внесла до скарбниці історії права світової цивілізації перші кодекси буржуазного права, започаткувавши тим самим нову сторінку у розвитку права країн світу. Оригінальною формою політичного ладу стала Паризька Комуна 1871 р., котра була відчайдушною спробою революційних фанатиків шляхом насилля і

терору втілити в життя ідеї французьких утопістів. Історична еволюція і кардинальні революційні зміни різних державницьких форм і правових інститутів упродовж останніх століть призвели до сформування сучасної цивілізованої держави французького народу.

Велика французька буржуазна революція є подією великої ваги в історії становлення і утвердження буржуазного ладу і власне буржуазного типу держави і права. За радикальністю свого змісту і тими перетвореннями, котрі вона здійснила всередині країни, за своїм впливом на державно-правовий розвиток інших країн вона з повним правом носить ймення Велика і має світове значення. Вона дала могутній поштовх соціальному прогресу в усьому світі.

Революція стала наслідком глибоких внутрішніх суперечностей між новим способом виробництва, ринковими відносинами буржуазного суспільства і системою феодалізму, абсолютистськими формами державного правління. Як і багато століть тому, лише феодали мали монополне право на землеволодіння. Прошарки буржуазії, підприємців зазнавали утисків внаслідок станово-корпоративних обмежень, свавілля і корупції у судово-адміністративній галузі. Французька революція розвивалася за умов, коли конфронтація буржуазії з феодальною монархією, дворянством і католицькою церквою була значно гострішою, ніж півтора століття тому в Англії. Усвідомлюючи свою економічну могутність, французька буржуазія хворобливо сприймала політичну безправність і станове приниження.

Економічна сила, готовність до політичних дій поєднувалися у буржуазії з її *ідеологічною платформою*, якою стали ідеї просвітителів XVIII ст. (Руссо, Монтеск'є, Вольтера та ін.). Французькі революціонери не тільки набули досвіду англійської та американської революцій, але й володіли досить чіткою програмою боротьби за демократію, аполітичні лозунги революції («свобода», «рівність», «братерство») були зрозумілими і доступними простому люду.

Прелюдією Великої французької революції стали народні повстання у різних регіонах країни. Соціальна напруга набула особливого загострення у зв'язку з тим, що кілька неврожайних років призвели до поширення голоду. До цього додалася фінансова криза в країні. Попередити соціальний вибух можна було, застосувавши дієвий на той час захід – обкласти державними податками привілейовані імущі стани, насамперед – дворянство та духівництво. Однак король Людовик XVI відхилив таку пропозицію і дав розпорядження підготувати питання про оподаткування всього населення на збори нотаблів (феодалної знаті). Але аристократія побоюлася взяти на себе таке непопулярне рішення. Тоді було вирішено скликати засідання Генеральних штатів, які припинили існування в далекому 1614 р. Загрожуючи з буржуазією і ставлячи за мету примусити привілейовані стани взяти на себе частину податків, монарх збільшив кількість представників від «третього стану» вдвічі (600 депутатів замість 300).

Скликання Генеральних штатів у Версальському палаці відбулося 05 травня 1789 р. Відкриття засідання Генеральних штатів було приурочене до початку полювання у сусідніх з Версалем лісах і парках. У величезній залі Версальського дзеркального палацу, де зібралися депутати, у центрі на троні сидів Людовик XVI в оточенні численної свити і фаворитів. Перед ним по один бік розмістилися 300 представників дворянства у визолочених камзолах і капелюхах, прикрашених перами. По другий бік у лілових сутанах сиділи 300 депутатів від духівництва. Позаду стояли 6 000 представників «третього стану», вбраних у простий чорний одяг.

Тронна промова короля викликала роздратування серед депутатів. До цього додався розкол з приводу процедурних питань: депутати «третього стану» вимагали голосувати персонально на спільному засіданні трьох палат; депутати ж перших двох станів обстоювали колишній регламент роботи зібрання – обговорювати питання окремо по палатах, а остаточне рішення приймати на спільному засіданні, де кожна палата мала один голос.

У результаті стався *відкритий політичний конфлікт* між королем і привілейованими станами, з одного боку, і «третьім станом» (буржуазією) – з іншою. Він призвів до того, що 17 червня 1789 р. депутати «третього стану» разом з деякими представниками перших двох палат оголосили себе Національними зборами на тій підставі, що вони представляють більшість французької нації. Національні збори оголосили себе найвищим представницьким і законодавчим органом усього народу Франції.

Вирішальним моментом у розвитку подій революції стало повстання в Парижі 14 липня 1789 р., наслідком якого було взяття *Бастилії* (фортеця Св. Антуана), що споруджена близько 1370 р. як частина захисних споруд Парижа. Кардиналом Рішельє вона була перетворена на державну в'язницю. Її штурм 14 липня 1789 р. натовпом парижан, що нараховував близько 80 тис. осіб, став початком революції. На момент штурму в Бастилії знаходилися лише сім в'язнів. Командир та більшість вояків військового гарнізону в'язниці були вбиті, а Бастилія повністю зруйнована. Влада у столиці перейшла до рук органу міського самоуправління – Паризької комуни. Одночасно була створена Національна гвардія, яка уособлювала армію повсталого народу. Це стало початком *Великої французької революції*.

Підтримка повсталим народом версальських подій зміцнила позиції Національних зборів, які незадовго до цього, 09 липня 1789 р., проголосили себе Установчими зборами – органом, уповноваженим встановити новий політичний лад в країні. Влада опинилася в руках великої буржуазії.

Процес формування буржуазної державності у Франції співпадає з **основними етапами революції**. На *першому етапі* (14 липня 1789 р. – 10 серпня 1792 р.) буржуазія в особі конституціоналістів, які посідали більшість в Установчих зборах, йде на компроміс із дворянством. Політичним відображенням його стало встановлення в державі конституційної монархії, котра отримала правове оформлення у «Декларації прав людини і громадянина» 1789 р. та Конституції 1791 р.

Другий етап (10 серпня 1792 р. – 02 червня 1793 р.) характеризується подальшим наростанням і розширенням соціальної бази революції, народного руху в цілому. Влада переходить до рук жирондистів – радикальних кіл торгово-промислової буржуазії. За підтримки повсталих мас Франція вперше проголошується республікою, зміцнюються позиції революційної демократії.

На *третьому етапі (02 червня 1793 р. – 27 липня 1794 р.)* до влади приходять широкий революційно-демократичний блок (якобінці), провідну роль в якому відігравали дрібнобуржуазні елементи. Остаточно ліквідовуються залишки феодальних відносин і утверджується диктаторський революційно-демократичний режим. Після його падіння влітку 1794 р. знову до влади повертається велика буржуазія, яка, врешті-решт, спровокувала контрреволюційний переворот Бонапарта 1799 р. і реставрацію монархії.

Одним з найважливіших програмних документів французької революції стала **«Декларація прав людини і громадянина»** (26 серпня 1789 р.), прийнята Установчими зборами. Проголошена у ст. 1 ідея свободи і політичного рівноправ'я, рівності всіх перед законом стала складовою природних прав людини, спрямованою проти станового поділу і деспотизму.

У ст. 2 «Декларації» проголошувалися природні і невід'ємні права людини і громадянина, до яких, в першу чергу, було віднесено свободу, власність, опір пригнобленню та безпеку. Доречно зауважити, що автори «Декларації» в особі великої буржуазії не дійшли, за прикладом «Декларації незалежності» США 1776 р., до проголошення права народу на повстання. Під свободою розумілася можливість робити *все, що не заборонено законом, що не приносить шкоду іншому індивідууму чи суспільству* (ст. 4).

У «Декларації» проголошувався *принцип законності*, спрямований проти свавілля абсолютистського режиму. «Усе, що не заборонено законом, – записано в ст. 5, – те дозволено, і ніхто не може бути примушений до дій, не приписаних законом». Ставилася вимога рівності всіх перед

законом у випадках, коли він захищає і коли карає. З такого уявлення про закон виходить, що всі громадяни мають право брати участь особисто або через своїх представників у його творенні, що всім громадянам однаково відкрито доступ до обійняття посад і обрання професій відповідно до їхніх здібностей без будь-яких обмежень. Однак досить скоро від цієї демократичної ідеї правлячі кола відмовились, встановивши за Конституцією 1791 р. цензове виборче право і поділивши громадян на «активних» і «пасивних».

У ст. 8 виражена ідея видатного італійського правознавця, теоретика кримінального права Беккарія: *закон може встановлювати покарання відповідно до суспільної доцільності*. Ніхто не може бути покараний інакше, ніж як того вимагає закон, який має бути обнародований до вчинення правопорушення. Суттєве значення щодо кваліфікації злочинних дій мали статті 5 і 8, які стверджували, що злочинною є лише така дія, яка відповідно кваліфікується в законі. А покарання має відповідати нормі закону. *Закон зворотної сили не має*.

Прогресивний характер мали принципи, проголошені у статтях 7 і 9, які пізніше були покладені в основу судочинства: недоторканність особи і неприпустимість притягнення до відповідальності, затримання і ув'язнення інакше, ніж того вимагає закон і при дотриманні законності. У ст. 9 проголошується *презумпція невинуватості* особи в кримінальному процесі.

Цілком новими і важливими для державного будівництва були статті, які формулювали нові демократичні принципи державного ладу, які заперечували абсолютизм як форму правління. Хоча в «Декларації» і не йшлося про форму правління, але ст. 3 недвозначно проголошувала: ніяка корпорація, ніякий індивід не можуть володіти владою, яка не виходить від нації.

У ст. 16 ідея просвітителя Монтеск'є про розподіл влади висловлена в такій формі: *«Суспільство, в якому не забезпечено користування правами і не здійснено розподіл влади, не має конституції»*. Зрозуміло, що і це положення не допускало абсолютистського правління, зосередження всіх важелів

правління в одних руках. Вперше були проголошені такі громадянські права і свободи, як свобода совісті, слова, друку.

У «Декларації» вперше проголошувався *принцип священності і недоторканності приватної власності*. Ніхто не може бути позбавлений власності, проголошує ст. 17, якщо законом не передбачена явна суспільна користь і необхідність такого акту і, до того ж, за умови «справедливого і попереднього відшкодування».

Все ж «Декларація», незважаючи на її новаторський і прогресивний зміст, в першу чергу задовольняла інтереси заможної буржуазії. Вона не відобразила антифеодальних вимог селянства, яке сподівалося на скасування феодальних повинностей. Безоплатно скасовувалися лише особисті повинності селян.

Триколірний синьо-червоно-білий прапор став символом революції і атрибутом нової держави. Король, який зберіг статус глави держави, перебував у Парижі фактично на правах заручника. Після невдалої спроби королівської родини 20 червня 1791 р. втекти з-під контролю революційного народу, Людовіка XVI було заарештовано.

Завершальним етапом в роботі Установчих зборів стало прийняття *03 листопада 1791 р.* першої в історії Франції **Конституції**. Вона складалася з двох частин: «Декларації прав людини і громадянина» і положень про вищі органи влади. Конституція закріпила політичне панування великої буржуазії, яка пішла на компроміс із дворянством, встановивши в країні *конституційну монархію*. За своєю структурою конституція мала вступ і сім розділів, поділених на глави.

У *вступі* урочисто підтверджуються засади «Декларації», скасовуються станові відмінності, феодальний лад, титули, звання і привілеї, які поєднувалися з ними.

У Франції в період революції (1790 р.) відбувся перепис населення. Виявилось, що із 26 млн. французів рідною мовою розмовляють і вважають її такою лише 11 млн. громадян. Ще 3 млн. так-сяк володіють нею, а 6 млн вважають рідною інші мови (німецьку, італійську, іспанську тощо). Конвент